

עדיין היא בבית גנזי בבחי' הנסתרות, שבש"ק מאיר אור גדול למעלה מכל השגה. והאור הזה מאיר ליהודי בכל עניני עבודת ה' של כל השבוע, כמד"א בזוה"ק (ח"ב פח). כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין, ואיתא מרבוה"ק בזה שהברכות הגשמיות נשפעות-מתוספת שבת ואילו מש"ק גופא

נשפעות הברכות הרוחניות, דהיינו שהשפע העליון של הארת אלקות ליהודי נשפע מש"ק. וזהו פי' הנסתרות לה' אלקינו, היינו האור של ש"ק שהוא בבית גנזי, והנגלות לנו ולבנינו לעשות את כל דברי התורה הזאת, האור הזה של ש"ק מאיר ליהודי בכל השבוע ובכל המצבים לקיים את כל התורה.

פרשת התשובה

א.

השומר שבת כהלכתה אפילו עבד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו.

והבי' בזה דהנה יש תשובה מיראה ויש תשובה מאהבה, וכמ"ש חז"ל (יומא פו:): דהשב מיראה זדונות נעשות לו כשגגות והשב מאהבה זדונות נעשות לו כזכיות. ולכאורה הדבר תמוה מאד, דבשלמא בשב מיראה אפשר להבין שזדונות נעשות לו כשגגות ע"י התשובה, אבל איך יתכן בשב מאהבה שהעבירות שעשה יעלו לו לזכיות, מנין באו לו זכיות אלו. אכן ענין תשובה מאהבה הוא מדרגה נפלאה למעלה מן הטבע, כמש"כ הרמב"ם בפ"י מהל' תשובה, כיצד היא האהבה הראויה הוא שיהא את ה' אהבה גדולה יתירה עזה מאד, עד שתהא נפשו קשורה באהבת ה' ונמצא שוגה בה תמיד, כאילו הוא חולה חולי האהבה שאין דעתו פנויה בין בשבתו בין בקומו בין בשעה שהוא אוכל ושותה, יתר מזה תהיה אהבת ה' בלב אוהביו וכו', והוא ששלמה אמר דרך משל כי חולת אהבה אני, וכל שיר השירים משל הוא לענין זה. ולא מצינו ברמב"ם עוד לשון כזה בשאר מצוות כיצד הוא קיומם הראוי, ולא כתב כיצד היא היראה הראויה, רק באהבת ה' מבאר כיצד היא האהבה הראויה שיהיה חולה חולי האהבה. עוד הקשו המפרשים שהיה לו לרמב"ם לכתוב הלכה זו בהלכות יסודי התורה בענין מצות אהבת ה', ומה ענינה להלכות תשובה. אכן הרמב"ם בא לבאר בהלכות תשובה את ענין תשובה מאהבה שהיא

והיה כי יבואו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך וגו' ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקולו. פרשה זו פרשת התשובה קוראים אותה בכל שנה בשבת האחרונה של השנה. והנה בהמשך נאמר אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ה' אלקיך ומשם יקחך, ואיתא בתורת אבות ע"פ דברי הוזה"ק (ח"ב קלו). שמדת יסוד נקראת קצה השמים, שהתוה"ק אומרת שאפילו אם יהיה נדחך בפגם מדה זו משם יקבצך ה' אלקיך. וצריך לומר שאף דאיתא בזוה"ק (ח"א סב). שעל פגמים אלו אין תשובה מועלת, מדובר כאן בתשובה סגיאה דאיתא שם בזוה"ק שהיא מועלת אף לפגמים אלו. ויל"ב ההגדרה מהי תשובה סגיאה המועלת לכל. עוד עמדו המפרשים על אומרו כי יבואו עליך הברכה והקללה, למה הוצרך לומר הברכה, דבשלמא הקללה מובן שמורא הקללה מעורר יהודי לתשובה, אבל הברכה איך היא מביאה לתשובה, ועוד הקדים הכתוב הברכה לקללה.

וי"ל ע"פ מש"כ החיד"א בנחל קדומים, עה"פ ושבת עד ה' אלקיך האמור בתחלת הפרשה, ושבת"ת אותיות שב"ת, היינו שהתשובה צריכה גם לש"ק, דשלימות התשובה היא רק בצירוף עם שבת קודש בה יש כח עליון של תשובה, כמאחז"ל (שבת קיח:)

את דבר ה' המעוררו ומקיים והשבות אל לבבך. וכמד"כ להלן ושבת עד ה"א ושמעת בקולו, שתשמע את קול ה' מכל הבא עליך באין הפרש אם זו ברכה או קללה. כאשר יהודי נמצא במדרגה זו של אהבה הריהו שומע מכל המאורעות את קול ה' הזועק אליו שובו אלי ואשובה אליכם, שובה ישראל עד ה' אלקיך. ומתוך הברכה הוא מתעורר להתקרב אל השי"ת כמו מיראת הקללה.

וזהו אומרו אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ה' אלקיך ומשם יקחך. שע"פ האמור הרי תשובה מאהבה היא התשובה סגיאה הראויה המועילה גם לחטאים שסתם תשובה אינה מועלת להם. וע"כ בפרשה הזאת דמיירי בתשובה מאהבה נאמר אם יהיה נדחך וגו', שכאשר הוא חולה חולי אהבה או אפילו אם יהיה נדחך במדה זו גם משם יקבצך ה' אלקיך ומשם יקחך, כי זוהי תשובה עילאה הראויה שזדונות נעשות לו לזכיות.

וזה ענין ושבת אותיות ושבת, שהתשובה תהיה עם כח השבת כאחד. כי התשובה של ושבת עד ה' אלקיך, שיהודי שב מאהבה מתוך ההרגשה שה' הוא אלקיך ושמעת בקולו, שלימות התשובה הזו תלויה בש"ק, שעבודתה היא באהבה. בימות החול העבודות של יהודי היא במדת היראה ובשבת העבודה היא מאהבה, וע"כ ש"ק היא בחי' תשובה מאהבה דמהני אפילו לחטאים שאין תשובה מועלת להם, שאפילו עבד ע"ז כדור אנוש מוחלין לו, כי זדונות נעשות לו כזכיות. וכמרומוז בר"ת של שבת ש'בת ב'ו ת'שוב. וזה מד"א ביסוה"ע (ח"ג פ"ה, יב) שבת הוא תיקון כללי, כמחז"ל השומר שבת כהלכתו מוחלין לו על כל עוונותיו, ואפי' שמץ מינות וע"ז מוחלין לו, ותיקון גדול לפגם ברית, שע"י עונג שבת יכול אדם לזכות לתשובה מאהבה. ע"כ.

התשובה המוטלת על יהודי בימי התשובה היא להגיע לתכלית הנרצה של ושבת עד ה' אלקיך בחי' תשובה מאהבה הראויה. ואיתא בדברי שמואל עה"פ (שמות ל) בבואם אל אהל מועד ירחצו מים, שלא נאמר ירחצו במים אלא ירחצו מים, מים רמוז לתשובה, וזהו ירחצו מים, שצריך לרחוץ היטב את

התשובה הראויה והשלמה, איך נעשים על ידה הזדונות לזכיות. ועל זה כתב כיצד היא האהבה הראויה, היינו מהי אותה תשובה מאהבה הראויה שעושה את הזדונות לזכיות. והוא שיאהב את ה' אהבה גדולה וכו' שיהיה חולה חולי אהבה, עד שאינו יכול לא לאכול ולא לשתות ולא לישון בהיותו במצב של כלות הנפש מרוב אהבה להשי"ת, וע"כ זדונות נעשות לו כזכיות, כי בחי' חולה חולי אהבה להשי"ת הר"ז ענין שלמעלה מן הטבע, שע"כ מתהפכת כל מציאותו לטובה וכל מעשיו עולין לזכיות. ונמצא שהלכה זו שייכא שפיר להלכות תשובה, שכאן כתב הרמב"ם את דרגת התשובה הראויה תשובה מאהבה שהיא שלימות התשובה.

ועפ"ז י"ל שגם פרשת התשובה מיירי בתשובה מאהבה שהיא תכלית התשובה. וזהו שנאמר והיה כי יבואו עליך וגו' בלשון שמחה, וגם והי"ה ר"ת י'שמחו ה'שמים ו'תגל ה'ארץ, דמיירי בשלימות התשובה, בדרגה העילאית של תשובה מאהבה, שיהודי עושה תשובה מפנימיות הלב מרוב אהבתו להקב"ה. וזה שנזכר כל פעם בפרשה הלשון ה' אלקיך, שמתוך שיהודי מרגיש שהשי"ת הוא אלקיך, האלקים שלך, בא הוא לתשובה מאהבה. וע"ד הסיפור מהרה"ק ר' זושא זצ"ל שפ"א אמר בדרשה לציבור, אחים יקרים, הלא הקב"ה אוהב אתכם כל כך, הרי בנים אתם לה' אלקיכם והלכה כר' מאיר שבין כך ובין כך קרויין בנים, ואיך זה שעושים נגד רצונו ית', וגעו כל הקהל בבכיה. וזהו אומרו ושבת עד ה' אלקיך, שבזה טמון היסוד של תשובה מאהבה, שיהודי ירגיש שהשי"ת הוא אלקיך ואיך עושים נגד רצונו ית'.

תכלית שלימות התשובה היא תשובה מאהבה, עד המדרגה של האהבה הראויה כמש"כ הרמב"ם שיהיה חולה חולי אהבה שמתוך כך זדונות נעשות לו כזכיות. וזהו אומרו והיה כי יבואו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך והשבות אל לבבך וגו', כי כאשר יהודי חולה חולי אהבה אין אצלו שום הבדל אם באה עליו ברכה או קללה, מכל מה שהקב"ה שולח לו שומע הוא

לבריה חדשה ואינו אותו האיש שעשה אותו המעשים.

והדרך איך להגיע לתשובה סגיאה שעל ידה נעשה כבריה חדשה, היא כאמור שיעשה התשובה ביחד עם כח השבת, שבה העבודה היא באהבה, ואהבת ה' עושה יהודי לבריה חדשה עד שגופו נהיה גוף אחר חדש ואינו אותו גוף שחטא, שע"י העבודה של ש"ק מגודל אהבת ה' מתקיים בו כמאה"כ (שה"ש ה) אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני, אינני אותו אדם אלא מהות אחרת לגמרי שחולת אהבה אני. וע"כ התשובה של שבת שהיא תשובה מאהבה מהני אפילו לחטאים שאין תשובה מועלת להם שמשם יקבצך ה"א ומשם יקחך, דאף שחטאים אלו פוגמים ומשחיתים את כל הגוף, אבל התשובה מאהבה הופכת את כל גופו לבריה חדשה ואינו זה שחטא.

וכן ענין ושמעת בקולו הוא דרך להגיע לתשובה גמורה, שיהודי ישמע את קול ה' הקורא אליו מתוך כל המאורעות העוברים עליו שמכולם בוקע קול ה' הקורא אל נשמת יהודי עורו ישנים משנתכם. ובמיוחד קול השופר הוא קול ה' הקורא אל יהודי, כמש"כ הרמב"ם רמז יש בדבר עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם. וכאשר יהודי מקיים ושמעת בקולו ששומע את קול ה' הקורא אליו עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם הר"ז מביאו לתשובה גמורה דמהני אף לחטאים אלו שאין תשובה מועלת להם. והוא כמש"כ הרמ"א בריש שו"ע, כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו מיד יגיע אליו היראה, שכאשר שם אל לבו שהמלך הגדול עומד עליו ורואה במעשיו ושומע את דבר ה' הקורא וזועק אליו מתוך כל המאורעות עורו ישנים משנתכם, הר"ז תשובה שמועלת אפילו אם יהיה נדחך בקצה השמים שמשם יקבצך ה' אלקיך ומשם יקחך.

אצל יהודי אין שום דבר שאין תשובה מועלת עליו, הקב"ה נתן לו כח לשוב על הכל לבלתי ידח

התשובה שעשה, וכי כך עושים תשובה לפני השי"ת, וצריך לשוב הרבה בתשובה על תשובתו. והיינו כמבואר כי התשובה צריכה להיות תשובה הראויה בבחי' חולה חולי האהבה, ובבואם אל אוהל מועד, כאשר יהודי רוצה להגיע למשהו של התעלות, צריך לקיים ירחצו מים עד שיזכה לתשובה הראויה.

ב.

ויש להוסיף בזה עוד ע"פ מה שכתב הרמב"ם בפ"ב מהל' תשובה, אי זו היא תשובה גמורה, זה שבא לידו דבר שעבר בו ואפשר בידו לעשותו ופירש ולא עשה מפני התשובה, לא מיראה ולא מכשלון כח. כיצד הרי שבא וכו' ולאחר זמן הוא עומד בכח גופו וכו' ופירש ולא עבר זהו בעל תשובה גמורה וכו'. ומה היא התשובה, שיעזוב החוטא חטאו ויגמור בלבו שלא יעשהו עוד וכו'. והרמב"ם איירי אפי' בחטאים אלו, והיינו שבאמת מועלת לזה תשובה אלא שהתשובה צריכה להיות לפי ערך החטא. לחטא קטן סגי בתשובה רגילה, אך בחטאים אלו הפגם גדול מאד וכגודל החטא כך צריכה להיות התשובה עליו. והבי' בזה דהטעם שלא מהני תשובה לחטאים במדת יסוד הוא לפי שהחטא חודר ומקיף את כל גוף האדם, שהעין רואה והלב חומד וכלי המעשה גומרין, וכל גופו נהפך למשחית מזוהמת החטא, לכן צריך לזה תשובה שתקיף ותחדור בכל הגוף, משא"כ בשאר חטאים שלא חדר החטא בכל הגוף סגי בתשובה רגילה. וזהו מש"כ הרמב"ם שם בהמשך, מדרכי התשובה וכו' ומשנה שמו כלומר אני אחר ואיני אותו האיש שעשה אותן המעשים, היינו שע"י תשובה גמורה שיגמור בלבו שלא יעשהו עוד וכו' נהפך הוא לבריה חדשה, וכמשאחז"ל (ויק"ר ל) בעלי תשובה הקב"ה בורא אותם בריה חדשה. וזה ענין תשובה סגיאה שנעשה בריה חדשה ואינו אותו הגוף שחטא, ותשובה כזאת היא דומיא דהחטא, דכמו שהחטא היה בכל הגוף כך התשובה צריכה להיות באופן שכל כולו חוזר בתשובה, שנהפך

בו אינו יכול להתגבר כלל באופן זה, והתשובה הגמורה והמעולה היא זו שעוקר את הרע מקרבו, וזו תכלית התשובה בחי' תשובה שלימה. וזה ענין כח התשובה עם שבת כאחד שיש בה שלימות כיון שהיא תשובה גמורה, כי התשובה של ש"ק היא תשובה מאהבה העוקרת את כח הרע מעיקרו, ואז אפילו אם יהיה נדחך בקצה השמים גם משם יקבצך ה"א ומשם יקחך, משא"כ התשובה בימות החול שהיא בחי' תשובה שאינה גמורה.

ובכלל תשובה שלימה מדרגות רבות גבוה מעל גבוה, וכמאמר הגז' ממרן בעל דברי שמואל זי"ע שצריכים לעשות תשובה על התשובה עצמה. שאם אדם חטא למלך בחטא גדול ונורא והוא בא ומתפייס עמו כפי שמתפייסים עם אדם פשוט הרי אין לך חטא גדול מפיוס כזה, ובמה יצטדק אדם שחטא לפני ממ"ה הקב"ה וחושב כי שלום עליו נפשו בזה ששב בתשובה וקיבל ע"ע שמכאן והלאה לא יחטא עוד, על תשובה כזו נאמר ירחצו מים, שצריך לרחוץ ולכבס היטב את התשובה, וכי כך עושים תשובה. עוד איתא בדברי שמואל עה"פ ירחצו מים, שלא רק אם עשה איסור אלא אפילו שתיית מים פשוטה ששותה להנאתו צריך לרחוץ ולשוב עליה. שהיא מדרגה יותר גבוהה של תשובה, שצריך לשוב אפילו על המעשים הפשוטים ביותר שעושה להנאתו. וכענין שכתב הרה"ק ר' מנדל מויטפסק זי"ע שכל הנאה גשמית שיהודי נהנה היא מפריד אלוף, שעושה פירוד בין יהודי להקב"ה ומרחיקה אותו ממנו ית'. והר"ז מדרגה גבוהה של תשובה השייכת לכ"א לפי ערכו על מה שנתרחק מהשי"ת מחמת שמילא תאוותו.

ועוד יש דרגת תשובה על המצוות והמעשים הטובים, שלא רק מן העבירות צריך לשוב אלא גם על המצוות ומעש"ט המלאים בפניות ומחשבות זרות. וכמש"נ נחפשה דרכינו ונחקרה, דרכינו היינו הדרכים הנכונות דרכי התורה והמצוות, שצריך לחפש ולחקור בהם היטב שיהיו נקיים מכל פניות ומחשבות רעות. וכמאמר הבעש"ט הק' זי"ע עה"פ כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, פי' שאפילו צדיק שאינו עושה רע לא ימלט הוא

ממנו נדח, שהתשובה מטהרת את החטא, אלא שהיא צריכה להיות דומיא דהחטא, ובחטאים שכל הגוף השתתף בחטא גם התשובה צריכה להיות בכל הגוף. וזה ע"י ושבתי, ע"י תשובה ככח הש"ק שהיא תשובה מאהבה המהפכת את כל מציאותו לטוב, וע"י ושמעת בקולו, ששם אל לבו לשמוע את קול ה' הקורא אליו מתוך כל מה שעובר עליו, ובמיוחד בקול השופר שהוא אחת בשנה שקול ה' קורא אל יהודי עורו ישנים משנתכם, עי"ז הוא זוכה לתשובה סגיאה שנעשה כבריה חדשה ואינו אותו שחטא, המועילה גם לענין פגמים אלו שמשם יקבצך ה' אלקיך ומשם יקחך, ולתשובה מאהבה שזדונות נעשין לו כזכויות.

ג.

ובי' דברי החיד"א שתשובה ביחד עם ש"ק יש בה שלימות. אף שבוודאי תשובה שייכא גם בימות החול, וכמו שמבקשים על התשובה ג"פ ביום בתפלת ימות החול, אלא שבתשובה ישנו ענין מיוחד של שלימות, וכנוסח התפלה, והחזירנו בתשובה שלימה לפניך, שעל תשובה במיוחד מבקשים שתהיה שלימה. וענין המדרגה המיוחדת של תשובה שלימה, דיש בתשובה מדרגות רבות, ע"ד דברי הרמב"ם הגז' איזו היא תשובה גמורה שבא לידו דבר שעבר בו ואפשר בידו לעשות וכו' ולא עשה מפני התשובה וכו', וכדברי הגמ' (יומא פו:): שהנמנע מעבירה באותה אשה ובאותו פרק ובאותו מקום זה הוי תשובה גמורה, אמנם גם אם לא שב באופן זה אלא בימי זקנותו וכו' אע"פ שאינה מעולה מ"מ מועלת היא לו ובעל תשובה הוא. וכאמור נקט הרמב"ם בענין תשובה גמורה באופן שחטא במדת יסוד, כי לפגמים אלו מועילה רק תשובה גמורה. ובי' מעלת התשובה באותו פרק באותו מקום ובאותה אשה, משום שבאופן זה התגברות היצה"ר חזקה מאד אחר שכבר הצליח להכשילו, והריהו מתגבר עליו ביותר ואין ביד האדם לעמוד כנגדו, ורק אם עוקר את הרע מעיקרו יכול להתגבר על יצרו. ודווקא באופן זה נחשב תשובה גמורה, כי כל עוד שכח הרע קיים